

Історико-політичні проблеми сучасного світу.
2025. Т. 52. С. 111-119

Modern Historical and Political Issues.
2025. Vol. 52. pp. 111-119

УДК 329(477)

<https://doi.org/10.31861/mhpi2025.52.111-119>

Павло Молочко¹

Інституціональні ризики та особливості партійної системи України

У статті проаналізовано інституціональні ризики та особливості функціонування партійної системи України. Досліджено динаміку суспільної підтримки політичних партій, яка залишається на низькому рівні навіть у період воєнного стану, що вказує на їхню недостатню інституціоналізацію та створює ризики. Зафіксовано, що політичні партії не відчували ефекту “rally ‘round the flag”, що може свідчити про те, що партії не сприймаються громадянами як ключові елементи політичного процесу.

Визначено ризики, пов’язані з формуванням де-факто дворівневої партійної системи, де «регіональні» проєкти конкурують із парламентськими партіями, що провокує конфлікт центру та периферії і порушує вертикаль державної комунікації. Досліджено феномен «департизації» депутатського корпусу – суттєве зростання частки позапартійних парламентарів (до 69% у 2019 р.), що розмиває політичну відповідальність та послаблює партійну дисципліну. Доведено, що за основними кількісними індикаторами партійна система України відповідає типу обмеженого плюралізму.

Ключові слова: партійна система, політичний процес, політична система, політичні інститути, інституціоналізація, Україна.

Pavlo Molochko¹

Institutional Risks and Peculiarities of Ukraine’s Party System

This article examines the institutional risks and specific characteristics of the Ukrainian party system during contemporary political transformations. The research analyzes the dynamics of public trust, changes in the number of political parties, and the features of party representation at various levels of government. The findings indicate that the system faces challenges regarding its institutionalization, as shown by a persistent lack of public confidence that has not increased under martial law. Notably, political parties did not experience the “rally ‘round the flag” effect seen in other state institutions after 2022. This suggests that citizens perceive parties as secondary to the political process, which may create risks for the long-term legitimacy of the parliament.

A significant part of the study focuses on the phenomenon of “de-partizatio” within the legislature. Data shows a high percentage of non-partisan members of parliament – reaching 69% in 2019 – including those elected through party lists. This structure weakens party discipline and institutional responsibility, often turning parliamentary factions into loose associations of different interest groups. Furthermore, the article analyzes the development of a de facto two-level party system. Although the law requires parties to have national status, many organizations operate mainly at the regional level. This localization creates a center-periphery conflict that can hinder national development programs and disrupt communication between different levels of government.

Under martial law, political actors have adapted through digital communication and the transformation of banned parties into new parliamentary groups. The study concludes that despite the

¹ Кандидат політичних наук, доцент, доцент кафедри політології та державного управління Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича, Україна.

PhD in Political Science, Associate Professor of the Department of Political Science and Public Administration of Yuriy Fedkovych Chernivtsi National University, Ukraine.

E-mail: p.molochko@chnu.edu.ua; <https://orcid.org/0000-0003-0078-3909>.

major electoral success of one party in 2019, the system maintains features of limited pluralism instead of becoming a predominant-party system. Addressing these institutional risks is necessary to ensure the stability and resilience of the national political system.

Keywords: party system, political process, political system, political institutions, institutionalization, Ukraine.

Постановка наукової проблеми та її значення. Інтерес до вивчення політичної системи України та її складових є одним з домінуючих у вітчизняній політичній науці. Попри те, що партійну систему України вивчають вже тривалий період, саме динаміка функціонування політичних партій та партійної системи загалом має суттєвий вплив на розвиток та стабільність політичної системи України. В умовах коли політична система України, окрім внутрішніх процесів, зіштовхується із зовнішнім впливом з метою її послаблення, дослідження політичних партій знову стає актуальним, адже саме політичні партії є тим фундаментом, які формують не лише органи влади, але й політичну систему загалом. З цією метою важливим аспектом стає дослідження особливостей функціонування та акцентування існуючих інституціональних ризиків партійної системи України.

Формування партійної системи України мало свої особливості, що спричинило ряд інституціональних ризиків, серед яких була низька інституціоналізація самих політичних партій, проте сучасні умови потребують більш детального аналізу з метою недопущення використання політичних партій та партійної системи загалом, як інструменту впливу на політичну систему України.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Останнім часом серед дослідників найбільшу вагу викликає аналіз організаційно-правової діяльності політичних партій в умовах режиму воєнного стану, а також прогнози розвитку та трансформації політичних партій у повоєнний період. Серед авторів, які звертаються до цих проблем можна назвати А.Козьмініх, Ю.Остапця, В.Теремко, Ю.Ключковського, С.Ростецьку та інших. Серед монографій, які досліджують комплексно партійну систему України варто відзначити колективну монографію «Особливості процесу інституціоналізації політичних партій і партійної системи України в умовах демократичного транзиту» авторів М.Палінчак, Ю.Остапець та М. Лешанич.

Окремо варто відзначити публікацію матеріалів щорічної міжнародної наукової конференції «Політичні партії і вибори: українські та світові практики», які розкривають актуальний стан досліджень української партології.

Метою статті є проведення аналізу особливостей та інституціональних ризиків партійної системи України. Для досягнення поставленої мети завданнями статті є: визначення динаміки зміни суспільної підтримки політичних партій; аналіз зміни кількості політичних партій та визначення рівня партійності обраних за списками політичних партій депутатів парламенту; визначення особливостей партійного представництва на виборах національного та місцевого рівнів.

Виклад основного матеріалу. Особливість розвитку партійної системи України характеризується тим, що окремі дослідники, вважають однією з її характерних ознак – неінституціоналізованість² або слабку інституціоналізованість³. Однією з підстав для таких тверджень є кількість зареєстрованих в Україні політичних партій, а також рівень суспільної довіри до партій.

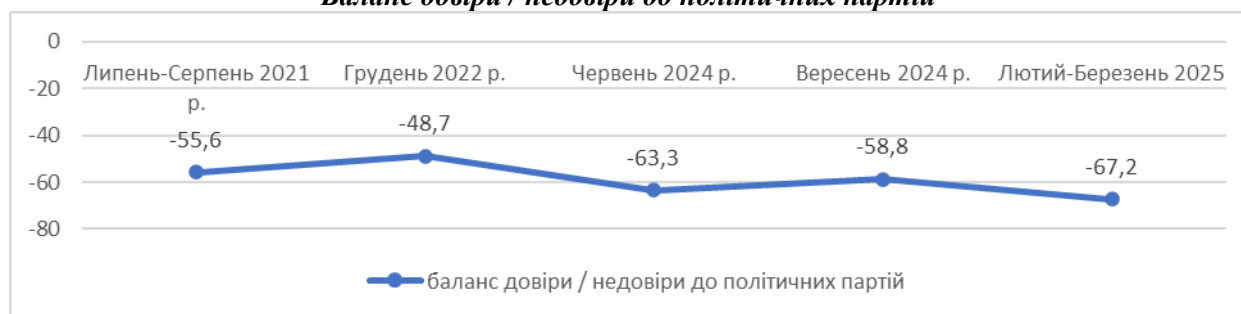
Негативний тренд щодо довіри до інституту політичних партій спостерігається у багатьох країнах світу, проте в Україні ця особливість зберігається вже понад 10 років. Для прикладу, за результатами досліджень Центру Разумкова, у період з липня 2021 р. по березень 2025 р. баланс довіри до політичних партій є одним з найменших (Діаграма 1), порівняно з іншими суспільно-політичними інституціями, і перебуває постійно у негативному полі.

Показовим є той, факт, що політичні партії, на відміну від інших суспільно-політичних інститутів, у період 2022-2023 рр. не зазнали впливу ефекту “rally ‘round the flag”. У той час, як з початком повномасштабного російського вторгнення на територію України, рівень довіри до

² Палінчак, М., Остапець, Ю. та Лешанич, М. (2021) *Особливості процесу інституціоналізації політичних партій і партійної системи України в умовах демократичного транзиту*. Ужгород: Ліра, с. 144.

³ Ростецька, С. (2025) «Трансформація партійної системи України: виклики де-факто однопартійності та перспективи повоєнного партійного будівництва», *Актуальні проблеми філософії та соціології*, (53), с. 279.

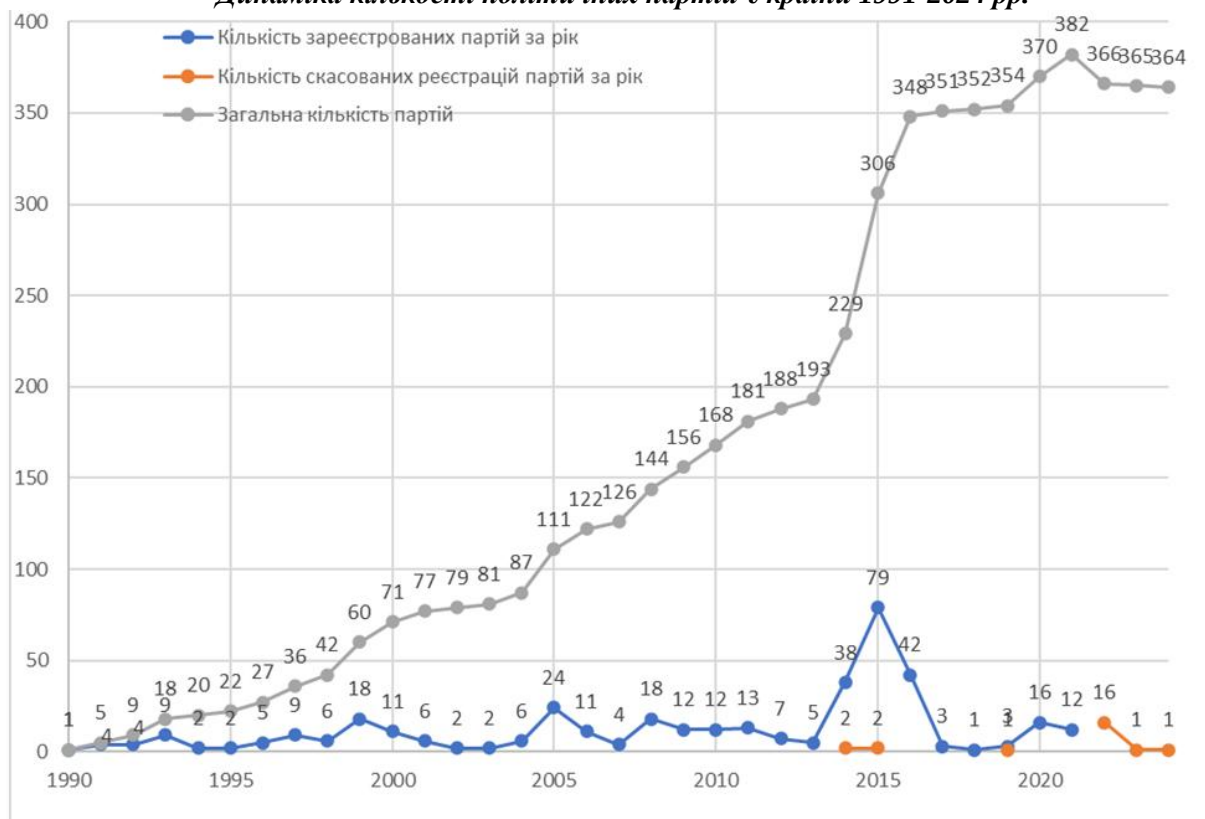
Діаграма 1

Баланс довіри / недовіри до політичних партій⁴

абсолютної більшості суспільно-політичних інститутів підвищився, тільки довіра до політичних партій не зазнала суттєвих змін. Це може свідчити не лише про глибоку кризу довіри до політичних партій, але й про те, що політичні партії не розглядаються громадянами, як важливі складові політичного процесу та політичної системи загалом. Така особливість несе у собі інший інституціональний ризик, адже низький рівень довіри до політичних партій може ставити під загрозу рівень довіри до парламенту, який формується політичними партіями.

Дещо парадоксальною на цьому фоні є кількість офіційно зареєстрованих в Україні партій. За даними Департаменту державної реєстрації та нотаріату Міністерства юстиції України станом на грудень 2021 р. в Україні було зареєстровано 382 політичні партії. Станом на кінець 2024 р. в Україні було офіційно зареєстровано 364 партії, адже для 18 політичних партій було скасовано реєстрацію (Діаграма 2). Динаміка реєстрації політичних партій в Україні демонструє тенденцію, що попри велику кількість зареєстрованих партій до 2013 р., починаючи з 2014 р. кількість зареєстрованих партій зростає, а саме у період 2014-2021 рр. було зареєстровано 193 політичні партії. Як видно з Діаграми 2, у період з 1990 по 2013 рік було за реєстрова-

Діаграма 2

Динаміка кількості політичних партій України 1991-2024 рр.⁵

⁴ Складено за даними Центру Разумкова (<https://razumkov.org.ua/napriamky/sotsiologichni-doslidzhennia>).

⁵ Складено на основі даних сайту Міністерства юстиції України (<https://minjust.gov.ua/m/4561>).

но таку ж саме кількість політичних партій, як і в період з 2014 по 2021 рр. Така тенденція вступає у певну суперечність з рівнем довіри до політичних партій з боку населення.

Характерною особливістю для партійної системи України залишається те, що незважаючи на створення нових політичних партій, впродовж тривалого часу активним ядром цих політичних партій залишаються ті ж самі люди, які раніше асоціювались з іншими політичними силами. Саме тому можна стверджувати, що характерною рисою партійної системи України є волатильність партій, які отримують представництво у парламенті, але водночас відбувається структурування еліти, яка впливає на розвиток партійної системи⁶.

В умовах запровадження правового режиму воєнного стану політичні партії, власне, як і інші політичні інститути України, постали перед низкою політичних загроз та викликів, які мають суттєвий вплив на розвиток партійної системи загалом. Для більшості політичних партій, в умовах воєнного стану, основними каналами комунікації виступають соціальні мережі та публічні виступи у парламенті та в органах місцевого самоврядування. Враховуючи, що представники заборонених політичних партій зберегли своє представництво у парламенті, вони змогли продовжити свою активну політичну діяльність у вигляді депутатських груп у парламенті. Так, наприклад, після заборони політичної партії «Опозиційна платформа – За життя» у парламенті було створено депутатську групу «Платформа за життя та мир», яка складалась з представників забороненої партії. Таким чином, можна стверджувати, що відбулась інституційна трансформація політичної партії, яка в умовах законодавчої заборони трансформувалась у депутатську групу, що дозволило їй представникам у парламенті продовжити свою діяльність. Подібна ситуація простежується і в органах місцевого самоврядування, де представники заборонених політичних партій, у зв'язку із неможливістю збереження фракцій набувають статусу позафракційних, проте мають змогу й надалі просувати програмні засади політичних партій, від яких вони були обрані⁷.

Досвід створення та функціонування політичних партій в Україні демонструє іншу взаємозалежність. Враховуючи велику кількість зареєстрованих політичних партій, можна простежити, що не всі вони відомі виборцям, і тим більше, не всі з них брали участь у виборчих кампаніях. Однак останні роки продемонстрували іншу тенденцію, адже велика кількість політичних партій зосереджує свою діяльність виключно на регіональному рівні, оминаючи участь у виборах національного рівня. Таким чином, можна говорити про те, що в Україні створюються елиторальні політичні партії регіонального рівня.

В. Войтович провівши аналіз представництва політичних партій в регіонах України станом на 2020 р., прийшов до висновку, що середній показник партій, які мають свої організаційні відділення в кожному з регіонів України становить 11 політичних партій. Найбільша кількість політичних партій, які мали свої структурні підрозділи була у Львівській (20) та Волинській областях (16). Найнижчі показники були відповідно у Харківській (6), Донецькій (7) та Луганській (7) областях⁸.

У відповідності до Конституції України та Закону України «Про політичні партії в Україні» формування та діяльність політичних партій відбувається виключно на загальнодержавному рівні. І хоча прямої заборони на створення регіональних політичних партій не існує, відповідно до статті 3 закону України «Про політичні партії в Україні» політичні партії в Україні створюються і діють тільки із всеукраїнським статусом. Всеукраїнський статус політичної партії забезпечується шляхом виконання умов статей 10 та 11 відповідного закону. Так, стаття 10 закону передбачає збір не менше 10 тисяч підписів до рішення про створення політичної партії, які зібрані не менш як у двох третинах районів не менш як двох третин областей України, міст Києва і Севастополя та не менш як у двох третинах районів Автономної Республіки Крим. Водночас стаття 11 зобов'язує політичні партії впродовж шести місяців з дня реєстрації утворити та зареєструвати свої обласні організації у більшості областей України, містах Києві, Севастополі та в Автономній Республіці Крим. Разом з тим, визначаючи поняття політична партія у статті 2

⁶ Молочко, П. (2017) «Інституціональні особливості функціонування та діяльності політичних партій в Україні», *Історико-політичні проблеми сучасного світу*, (33-34), с. 295.

⁷ Молочко, П. (2023) «Особливості функціонування політичних партій України в умовах воєнного стану», у *Розвиток політичної науки: європейські практики та національні перспективи: матеріали Міжнародної науково-практичної конференції*. Чернівці: Технодрук, с. 197.

⁸ Войтович, В. (2025) «Оцінка сформованості багаторівневих партійних систем в Україні та Словаччині», *Актуальні проблеми політики*, (75), с. 119.

закону вказано, що політична партія – це зареєстроване згідно з законом добровільне об'єднання громадян – прихильників певної загальнонаціональної програми суспільного розвитку, що має своєю метою сприяння формуванню і вираженню політичної волі громадян, бере участь у виборах та інших політичних заходах⁹. Вже саме законодавче визначення політичної партії передбачає, що партія повинна мати загальнонаціональну програму суспільного розвитку. Іншими словами, якщо закон і не зобов'язує політичні партії мати свої представництва по всій країні, що дає, хоч і обмежені, можливості створення регіональних політичних партій, то умова наявності загальнонаціональної програми суспільного розвитку, одразу позбавляє такої можливості. Водночас політична практика засвідчує, що попри законодавчі обмеження регіональних політичних партій, останнім часом все частіше виникають «регіональні» політичні партії з формальним всеукраїнським статусом. Саме тому на місцевих виборах останніх років основна боротьба відбувалась не лише між політичними партіями, які представлені у парламенті, але й між «регіональними» політичними партіями.

Термін «регіональні» політичні партії ми застосовуємо до тих політичних партій, які, хоч і формально, зареєстровані згідно чинного законодавства, проте очевидним є те, що їхня діяльність відбувається в межах виключно окремого регіону. Саме ознака поширення діяльності політичної партії є підставою для їхнього фактичного визнання як регіональних, адже вимога щодо загальнонаціональної програми суспільного розвитку стає для них суто формальною.

В. Войтович наводить дані, що за результатами парламентських виборів 2019 р. та місцевих виборів 2020 р. лише 7 політичних партій з усіх зареєстрованих взяли участь у парламентських та місцевих виборах на рівні всіх областей¹⁰. Наявність політичних партій з різним масштабом підтримки в межах країни дозволяє зробити припущення про існування кількарівневої партійної системи. В умовах проведення парламентських виборів у межах багатомандатного виборчого округу досягти електорального успіху можуть тільки ті партії, які мають достатню підтримку в межах всієї країни. З огляду на це партії проводять різноманітні заходи з мобілізації електорату. Однак в умовах проведення місцевих виборів, попри проведення національними партіями загальноукраїнських заходів, на місцевому рівні активно розпочинають діяльність партії «регіонального» типу, які тримають фокус уваги місцевого електорату на собі, що дозволяє втрутитись у боротьбу з партіями національного типу. Внаслідок цього, фактично, виникають різні конфігурації загальнонаціональної та регіональної партійної систем¹¹.

Відсутність стабільності партійної системи та суттєвий вплив «регіональних» політичних партій на місцевих виборах засвідчує, що відбувається формування дворівневої партійної системи, яка характеризується наявністю національних та «регіональних» політичних партій. І хоча, як вже зазначалось, законодавство не дозволяє існування регіональних політичних партій, але фактично це відбувається шляхом створення де-юре всеукраїнських політичних партій, які де-факто є, насправді, виключно регіональними. З огляду на це виникає питання: наскільки виправданим чи ризикованим є існування дворівневої партійної системи?

Називаючи партійну систему, яка сформувалась, дворівневою, йдеться про те, що участь у парламентських та місцевих виборах беруть різні політичні партії. З одного боку, це пояснюється традицією мажоритарного голосування і пов'язаного з нею стереотипом про те, що найкраще інтереси регіону у будь-якому органі влади може представити виключно представник цього регіону. Саме на цьому стереотипі і ґрунтується стратегія локалізації «регіональних» політичних партій, які наголошують на своєму унікальному баченні проблем регіону чи територіальної громади порівняно з національними політичними партіями, які фокусуються виключно на загальнодержавних проблемах. Хоча безсумнівно є те, що кандидати на місцевих виборах від національних політичних партій, так само є представниками свого регіону. Іншими словами, можна сказати, що в ході виборчих кампаній на місцевих виборах відбувається переосмислення одного із класичних кліважів С. Ліпсета та С. Роккана, а саме конфлікт центру та периферії. Звісно, що в умовах електоральних традицій України він набуває абсолютно іншого зміс-

⁹ Верховна Рада України (2001) Закон України «Про політичні партії в Україні». Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2365-14#Text> (Дата звернення: 08.07.2025).

¹⁰ Войтович, В. (2025) «Оцінка сформованості багаторівневих партійних систем в Україні та Словаччині», *Актуальні проблеми політики*, (75), с. 117.

¹¹ Молочко, П. (2022) «Вплив національних та “регіональних” партій на структурування партійної системи України: на прикладі Чернівецької області», *Політичні партії і вибори: українські та світові практики*, Вип. 6, с. 81.

ту, але так чи інакше він теж призводить до розколу. Результатом цього розколу між загальнодержавними та місцевими виборами стає те, що національні політичні партії через відсутність стійкого зв'язку з регіональними проблемами не можуть сформувати свою стійку електоральну базу. Немоżliвість формування стійкої електоральної бази, у свою чергу, призводить, до постійної політичної невизначеності, як для самих політичних партій, так і для електорату. Результатом такої невизначеності, зрештою стає фактична неможливість вироблення та реалізації загальнонаціональної програми суспільного розвитку, яка передбачена Законом України «Про політичні партії в Україні».

У відповідності до статті 216 Виборчого кодексу України правом висунення кандидатів у депутати усіх рівнів володіють виключно політичні партії, окрім виборів до органів місцевого самоврядування територіальних громад з кількістю виборців до 10 тисяч¹². Виходячи з цього очевидним є те, що для реалізації загальнонаціональної програми політичні партії повинні мати відповідне представництво у представницьких органах влади всіх рівнів. У такому випадку політичні партії зможуть зіставити регіональні та загальнодержавні проблеми й відобразити їх у своїх програмах. Проте формування кількарівневої партійної системи призводить до ряду конфліктогенних факторів. Насамперед, місцеві проблеми не можуть вийти на національний рівень. Це пов'язано з тим, що «регіональні» партії мають або зовсім незначні шанси на успіх у парламентських виборах, або ж не мають їх зовсім. Тому для досягнення електоральних успіхів на парламентських виборах для «регіональних» партій необхідним є масштабування на національний рівень. Друга проблема кількарівневої партійної системи, яка ускладнює вирішення регіональних проблем є те, що домінування «регіональних» політичних партій фактично порушує вертикаль державної комунікації між центральними та місцевими органами влади. У свою чергу така ситуація призводить до формування конфлікту інтересів між місцевою владою (представлену «регіональними» політичними партіями) та представниками регіону в центральних органах влади. Зрештою, таке протистояння не лише ускладнює взаємовідносини між представниками органів влади різних рівнів, але й залучає до цього конфлікту й електорат, який, з одного боку, не бачить реалізації обіцяних програмних положень, а з другого боку через підтримку традиції локалізації проблем і голосування за «регіональні» партії, фактично сам створює умови для існування кількарівневої партійної системи¹³.

Ще одним інституціональним ризиком для партійної системи України є встановлення тренду на збільшення кількості позапартійних парламентарів, які обираються за списками політичних партій або висувуються політичними партіями у одномандатних округах, проте не мають формальних зв'язків з політичними партіями у вигляді членства у цих партіях.

Як видно на Діаграмі 3 парламентські вибори 2007 р. продемонстрували найменшу кількість позапартійних парламентарів – 69 депутатів. За результатами виборів 2012 р. частка позапартійних парламентарів починає зростати, проте можна стверджувати, що вибори 2014 р. стають ключовими у посиленні цієї тенденції. За результатами виборів 2014 р. у Верховній Раді України було зареєстровано 417 депутатів, з яких 271 були безпартійним. Таким чином, частка позапартійних депутатів у Верховній Раді України становила 65%. Прикметно, що наступного року після проведення виборів в Україні було зафіксовано рекордну кількість нових зареєстрованих політичних партій – 79 (Діаграма 2).

За результатами парламентських виборів 2019 р. частка позапартійних парламентарів зросла до 69%, при цьому понад 83% депутатів обраних у одномандатних виборчих округах були безпартійними. Найбільша кількість безпартійних депутатів було обрано за списками політичної партії «Слуга народу» – 84,7% за партійними списками, а також 90,8% депутатів висунутих партією у одномандатних виборчих округах.

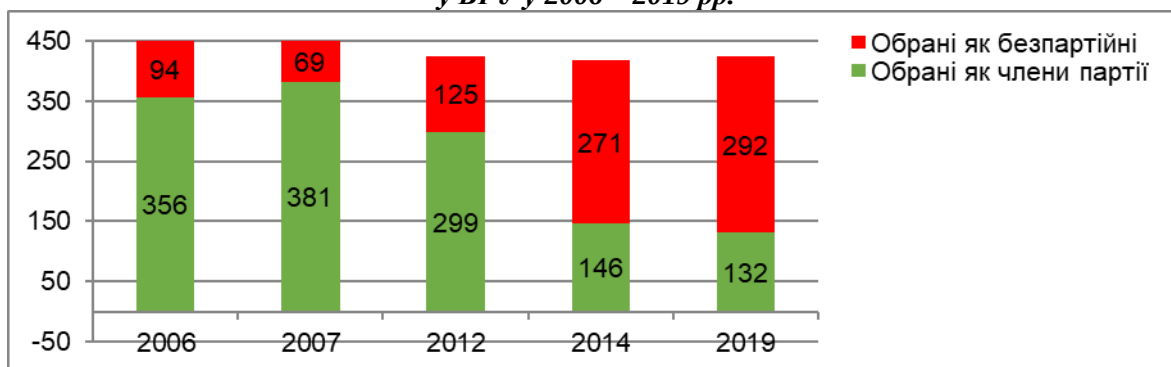
Результати парламентських виборів 2014 та 2019 рр. свідчать про тенденцію до обрання значної кількості позапартійних депутатів. Ця ситуація перешкоджає посиленню ролі політичних партій, оскільки слабка організаційна прив'язка дозволяє парламентарям виходити зі складу фракцій або голосувати всупереч партійній позиції. Такі прецеденти зменшують довіру виборців до партій як інституцій, що мають репрезентувати інтереси конкретних суспільних груп.

¹² Верховна Рада України (2019) Виборчий кодекс України. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/396-20#Text> (Дата звернення: 20.06.2025).

¹³ Молочко, П. (2022) «Вплив національних та “регіональних” партій на структурування партійної системи України: на прикладі Чернівецької області», *Політичні партії і вибори: українські та світові практики*, Вип. 6, с. 87.

Діаграма 3

Динаміка зміни представництва партійних та позапартійних парламентарів у ВРУ у 2006 – 2019 рр.¹⁴

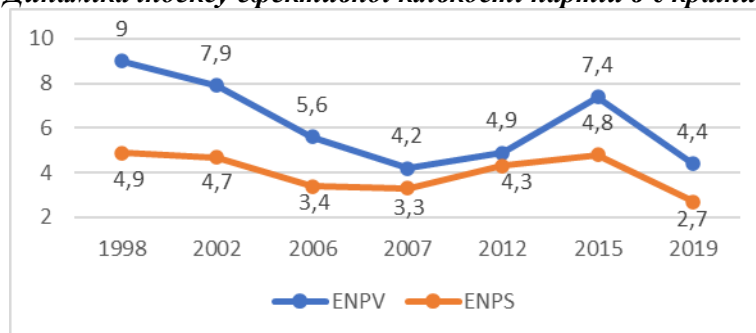

Окрім системної недовіри до інституту виборів, виникає скепсис і щодо здатності самих партій до повноцінної інституціоналізації. Стрімке зростання кількості нових політичних проєктів зумовлене намаганням політичних акторів перенести боротьбу за депутатські мандати з публічного електорального поля у площину кулуарних домовленостей. Новостворені партії часто використовують інформаційні приводи у міжвиборчий період лише для досягнення мінімальної впізнаваності. Це дозволяє їхнім лідерам вступати у переговори з системними гравцями щодо включення своїх представників до «прохідної» частини списків рейтингових партій¹⁵. Подібні альянси створюють ілюзію об'єднаних суспільних процесів, хоча фактично є результатом політичного торгу. Зрештою, це стає на заваді розбудові сталих партійних структур, оскільки всередині новообраних фракцій зберігається вплив різних груп інтересів, чий цілі часто є суперечливими. Як наслідок, ефективність роботи парламенту знижується: до традиційного протистояння між коаліцією та опозицією додаються внутрішні конфлікти в межах самих фракцій. Це замикає коло недовіри, негативно впливаючи на репутацію як законодавчого органу, так і партійної системи загалом.

Окремо варто розглянути проблему визначення типу партійної системи, який сформувався в Україні. У науковій літературі можна знайти твердження, що за результатами парламентських виборів 2019 р. партійна система України отримала ознаки партійної системи з домінуючою партією¹⁶. Можна погодитись з тим, що партія «Слуга народу» стала домінуючою, проте пар-

Діаграма 4

Динаміка індексу ефективної кількості партій в Україні¹⁷

¹⁴ Складено за результатами даних сайту Центральної Виборчої комісії України (www.cvk.gov.ua).

¹⁵ Молочко П. (2017) Інституціональні особливості функціонування та діяльності політичних партій в Україні. Історико-політичні проблеми сучасного світу, (33-34), с. 299.

¹⁶ Палінчак, М., Остапеч, Ю. та Лешанич, М. (2021) *Особливості процесу інституціоналізації політичних партій і партійної системи України в умовах демократичного транзиту*. Ужгород: Ліра, с.188; Ростецька, С. (2025) «Трансформація партійної системи України: виклики де-факто однопартійності та перспективи повоєнного партійного будівництва», *Актуальні проблеми філософії та соціології*, (53), с. 278.

¹⁷ Складено на основі Молочко, П. (2016) «Кількісні індикатори розвитку партійної системи України», *Наукові записки Інституту політичних і етнонаціональних досліджень ім. І.Ф. Кураса НАН України*, (3-4), с. 341; Палінчак, М., Остапеч, Ю. та Лешанич, М. (2021) *Особливості процесу інституціоналізації політичних партій і партійної системи України в умовах демократичного транзиту*. Ужгород: Ліра, с. 196.

тійна система України не стала системою з домінуючою партією. За визначенням Дж. Сарторі партійна система з домінуючою партією (the predominant-party system) є системою в якій не відбувається ротація, адже одна й та сама партія впродовж часу перемагає та отримує абсолютну більшість місць (не обов'язково голосів) у парламенті¹⁸. Враховуючи той, факт, що парламентські вибори 2019 р. були першими і, на даний час, єдиними для партії «Слуга народу» ми не можемо стверджувати про те, що для партійної системи України характерні ознаки домінуючої. Більше того, додатковим підтвердженням цьому може бути і те, що показники ефективної кількості партій (ENPV) та електоральних партій (ENPS) не зазнали суттєвих змін порівняно з парламентськими виборами 2006 та 2007 рр. (Діаграма 4), коли партійна система була наближена до типу обмеженого плюралізму.

Висновки. Партійна система України перебуває у стані інституціоналізаційної кризи, що характеризується низьким рівнем суспільної довіри до політичних партій. Дослідження динаміки підтримки свідчить, що політичні партії стали чи не єдиним інститутом, який не відчув ефекту “rally ‘round the flag” після 2022 року, що вказує на їхнє сприйняття громадянами як менш важливих елементів політичного процесу.

Аналіз участі політичних партій у парламентських виборах та виборах до органів місцевого самоврядування дозволяє зробити висновок про формування де-факто дворівневої партійної системи, де національні партії конкурують із «регіональними» партіями. Попри законодавчі вимоги щодо загальнодержавного статусу, локалізація партій на місцях руйнує вертикаль державної комунікації та унеможливлює реалізацію цілісних програм суспільного розвитку.

Ще одним важливим інституціональним ризиком є феномен «департизації» депутатського корпусу. Зростання частки позапартійних парламентарів (до 69% у 2019 р.), обраних за списками партій, розмиває відповідальність, послаблює партійну дисципліну та перетворює фракції на конгломерати груп інтересів. В умовах воєнного стану ситуація ускладнюється інституційною трансформацією заборонених партій у депутатські групи, що дозволяє їхнім представникам зберігати політичний вплив.

Незважаючи на домінування однієї політичної сили після 2019 року, партійна система України зберігає ознаки обмеженого плюралізму, а не системи з домінуючою партією. Висока волатильність партійних брендів при незмінності елітного ядра свідчить про те, що партійна система поки що виконує роль інструменту для виборчих технологій, а не сталого інституту представництва інтересів.

Список джерел

1. Верховна Рада України (2019) Виборчий кодекс України. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/396-20#Text> (Дата звернення: 20.06.2025).
2. Верховна Рада України (2001) Закон України «Про політичні партії в Україні». Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2365-14#Text> (Дата звернення: 08.07.2025).
3. Войтович, В. (2025) «Оцінка сформованості багаторівневих партійних систем в Україні та Словаччині», *Актуальні проблеми політики*, (75), с. 116-124. <https://doi.org/10.32782/app.v75.2025.16>.
4. Молочко, П. (2016) «Кількісні індикатори розвитку партійної системи України», *Наукові записки Інституту політичних і етнонаціональних досліджень ім. І.Ф. Кураса НАН України*, (3-4), с. 337-352.
5. Молочко, П. (2017) «Інституціональні особливості функціонування та діяльності політичних партій в Україні», *Історико-політичні проблеми сучасного світу*, (33-34), с. 292–301. <https://doi.org/10.31861/mhpi2016.33-34.292-301>.
6. Молочко, П. (2022) «Вплив національних та «регіональних» партій на структурування партійної системи України: на прикладі Чернівецької області», у Романюк, А. та Литвин, В. (ред.) *Політичні партії і вибори: українські та світові практики: зб.ст. і тез Вун.* 6. Львів: ЛНУ ім. Івана Франка, с. 78-87. Режим доступу: <https://archer.chnu.edu.ua/handle/123456789/5852> (Дата звернення: 14.07.2025).
7. Молочко, П. (2023) «Особливості функціонування політичних партій України в умовах воєнного стану», у *Розвиток політичної науки: європейські практики та національні перспективи: матеріали Міжнародної науково-практичної конференції*. Чернівці: Технодрук, с. 196-

¹⁸ Sartori, G. (2005) *Parties and party systems. A framework for analysis*. ECPR Press, p. 173.

200. Режим доступу: <https://archer.chnu.edu.ua/handle/123456789/11088> (Дата звернення: 14.07.2025).

8. Остапеч, Ю., Петрінко, В. (2023) «Трансформація партійної системи України у поствоєнний період», *Вісник Львівського університету. Серія філос.-політолог. студії*, (47), с. 240–246. Режим доступу: <https://dspace.uzhnu.edu.ua/server/api/core/bitstreams/9265bd7c-2dfc-477a-8d3d-a316a718144d/content> (Дата звернення: 14.07.2025).

9. Палінчак, М., Остапеч, Ю. та Лешанич, М. (2021) *Особливості процесу інституціалізації політичних партій і партійної системи України в умовах демократичного транзиту*. Ужгород: Ліра, 240 с. Режим доступу: <https://dspace.uzhnu.edu.ua/items/83544254-54d1-405d-ae5c-e519d38180d8> (Дата звернення: 14.07.2025).

10. Ростецька, С. (2025) «Трансформація партійної системи України: виклики де-факто однопартійності та перспективи повоєнного партійного будівництва», *Актуальні проблеми філософії та соціології*, (53), с. 278-281. <https://doi.org/10.32782/apfs.v053.2025.47>.

11. Sartori, G. (2005) *Parties and party systems. A framework for analysis*. ECPR Press, 342 p.

References

1. Verkhovna Rada Ukrainy (2019) Vyborchyi kodeks Ukrainy. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/396-20#Text> (Accessed: 20.06.2025).

2. Verkhovna Rada Ukrainy (2001) Zakon Ukrainy «Pro politychni partii v Ukraini». Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2365-14#Text> (Accessed: 08.07.2025).

3. Voitovych, V. (2025) «Otsinka sformovanosti bahatorivnykh partiinykh system v Ukraini ta Slovachchyni», *Aktualni problemy polityky*, (75), pp. 116-124. <https://doi.org/10.32782/app.v75.2025.16>.

4. Molochko, P. (2016) «Kilkisni indykatory rozvytku partiinoi systemy Ukrainy», *Naukovi zapysky Instytutu politychnykh i etnonatsionalnykh doslidzhen im. I.F. Kurasa NAN Ukrainy*, (3-4), pp. 337-352.

5. Molochko, P. (2017) «Instytutsionalni osoblyvosti funktsionuvannia ta diialnosti politychnykh partii v Ukraini», *Istoryko-politychni problemy suchasnoho svitu*, (33-34), pp. 292–301. <https://doi.org/10.31861/mhpi2016.33-34.292-301>.

6. Molochko, P. (2022) «Vplyv natsionalnykh ta «rehionalnykh» partii na strukturuvannia partiinoi systemy Ukrainy: na prykladi Chernivetskoï oblasti», in Romaniuk, A. and Lytvyn, V. (eds.) *Politychni partii i vybory: ukrainski ta svitovi praktyky: zb.st. i tez Vyp. 6*. Lviv: LNU im. Ivana Franka, pp. 78-87. Available at: <https://archer.chnu.edu.ua/handle/123456789/5852> (Accessed: 14.07.2025).

7. Molochko, P. (2023) «Osoblyvosti funktsionuvannia politychnykh partii Ukrainy v umovakh voiennoho stanu», in *Rozvytok politychnoi nauky: yevropeiski praktyky ta natsionalni perspektyvy: materialy Mizhnarodnoi naukovo-praktychnoi konferentsii*. Chernivtsi: Tekhnodruk, pp. 196-200. Available at: <https://archer.chnu.edu.ua/handle/123456789/11088> (Accessed: 14.07.2025).

8. Ostapets, Yu. and Petrisko, V. (2023) «Transformatsiia partiinoi systemy Ukrainy u postvoiennyi period», *Visnyk Lvivskoho universytetu. Seriiia filos.-politolog. studii*, (47), pp. 240–246. Available at: <https://dspace.uzhnu.edu.ua/server/api/core/bitstreams/9265bd7c-2dfc-477a-8d3d-a316a718144d/content> (Accessed: 14.07.2025).

9. Palinchak, M., Ostapets, Yu. and Leshanych, M. (2021) *Osoblyvosti protsesu instytutsializatsii politychnykh partii i partiinoi systemy Ukrainy v umovakh demokratychnoho tranzytu*. Uzhgorod: Lira, 240 p. Available at: <https://dspace.uzhnu.edu.ua/items/83544254-54d1-405d-ae5c-e519d38180d8> (Accessed: 14.07.2025).

10. Rostetska, S. (2025) «Transformatsiia partiinoi systemy Ukrainy: vyklyky de-fakto odnopartiinosti ta perspektyvy povoiennoho partiinoho budivnytstva», *Aktualni problemy filosofii ta sotsiologii*, (53), pp. 278-281. <https://doi.org/10.32782/apfs.v053.2025.47>.

11. Sartori, G. (2005) *Parties and party systems. A framework for analysis*. ECPR Press, 342 p.

Стаття надійшла / Received: 13.08.2025

Схвалено / Accepted: 10.12.2025